

Evaluatierapport doorstroomgroepen

in opdracht van de projectgroep
Doorstroomgroepen Lelystad
(GO! Kinderopvang en Stichting SchOOL)

Paulien Muller
Lilian van der Bolt

Sardes, juli 2019

Evaluatierapport doorstroomgroepen

**in opdracht van de projectgroep
Doorstroomgroepen Lelystad (GO!
Kinderopvang en Stichting SchOOL)**

Inhoudsopgave

1. Inleiding	7
2. Kindontwikkeling	9
3. Kwaliteit van het (taal)aanbod	12
4. Doorgaande (leer)lijnen	15
5. Ouderbetrokkenheid	17
6. Andere meerwaarde	19
7. Drie constructies vergeleken	20
8. Conclusie	22
9. Bijlage: Evaluatiekader	25

Managementsamenvatting

GO! Kinderopvang en Stichting SchOOl lopen op de troepen vooruit met een innovatieve aanpak gericht op de bevordering van de doorgaande lijn. Op drie locaties wordt al sinds 2015 met doorstroomgroepen gewerkt waar 3- en 4-jarigen samen een vve-aanbod krijgen aangereikt. De groepen bevatten maximaal 16 kinderen, onder begeleiding van een pedagogisch medewerker en een leerkracht, en voldoen aan alle GGD-richtlijnen. Het aantal uren aanbod verschilt tussen de locaties, van 2 dagdelen van 2,5 uur bij de Poolster tot 4 dagdelen van 3,5 uur bij de Optimist.

Doel van de doorstroomgroepen is om de deelnemende kinderen zonder achterstand van groep 2 naar groep 3 te laten overstappen. Hierover zijn concrete resultaatafspraken geformuleerd. Om dit doel te bereiken wordt een extra educatief en ontwikkelingsstimulerend aanbod ingezet. Aan Sardes is gevraagd om de pilot te evalueren.

De eerste ambitie van het experiment met de doorstroomgroepen is dat men meerwaarde wil creëren met betrekking tot de kindontwikkeling. Om die ambitie handen en voeten te geven heeft men geformuleerd dat *"65% van de vve-kinderen uit de doorstroomgroep een niveau III of hoger scoort op de CITO TvK en RvK E2. Voor de andere kinderen geldt dat zij een vaardigheidsgroei doormaken die past bij hun niveau."* In de notitie 'projectdata & zelfevaluatie doorstroomgroepen'¹ wordt nader ingegaan op de (on)bruikbaarheid van deze afspraken. Geconstateerd wordt dat de resultaatafspraken volgens de nu voorliggende kinddata niet gehaald worden, maar dat deze data weinig zeggen over het effect van de doorstroomgroepen. In de notitie worden suggesties gedaan om het effect van de doorstroomgroepen op kindniveau in de toekomst op een andere manier te monitoren. Wel constateren we dat de doorstroomgroepen meerwaarde hebben wat betreft zicht op de kindontwikkeling. Dit is te danken aan de kundigheid en ervaring van de professionals op deze groepen; de combinatie van observatie-instrumenten uit de voor- en vroegschool waarmee gewerkt wordt; en het feit dat de professionals de kinderen tevens zien in een andere setting van de voorschool of de vroegschool.

Ruimte voor verbetering werd geconstateerd op het punt van het inplannen van overlegtijd, zowel met de collega op de groep als met de andere collega's in de voor- en vroegschool bij wie de kinderen een deel van de week verblijven. Ook lukte het niet overal om alle ouders met regelmaat te zien en te spreken.

De tweede ambitie van het experiment met de doorstroomgroepen is het neerzetten van een extra educatief en ontwikkelingsstimulerend aanbod. We constateerden dat de kinderen in de doorstroomgroepen inderdaad een extra intensief aanbod krijgen aangereikt op taal en sociaal-emotionele ontwikkeling en tegelijk de ruimte krijgen om te spelen. Deze combinatie vergemakkelijkt de transitie naar groep 1. Het aanbod heeft meerwaarde omdat de professionals op de doorstroomgroepen in staat zijn om de beschikbare tijd optimaal te benutten en programma's uit de voor- en vroegschool te combineren. Verder is het pedagogisch-educatief handelen van de professionals zonder meer van hoog niveau. De combinatie van programma's maar ook van ideeën en verwachtingen vanuit de voor- en vroegschool leidt tot een rijker aanbod voor de kinderen.

---

¹ De notitie is beschikbaar via de projectgroep Doorstroomgroepen: Muller, P. & Bolt, L. van der. (2019). *Notitie projectdata & zelfevaluatie doorstroomgroepen - Advies over monitoring bij een vervolg*. Utrecht: Sardes.

Er zijn enkele aandachtspunten voor de doorstroomgroepen met betrekking tot het aanbod. Zo is het belangrijk om goed in het vizier te houden of het aanbod ook geschikt is voor de jongsten. Dat geldt voor de inrichting: zijn er genoeg hoeken, geschikte materialen en een laagdrempelig opbergsysteem? Dat geldt voor de dagstructuur: is er genoeg tijd voor kleine kringen en vrij spel? En dat geldt voor de regels: is er flexibiliteit in de regels, zodat de jongsten daarin rustig kunnen groeien?

De derde ambitie van de doorstroomgroepen is het versterken van de doorgaande (leer)lijnen. Op de drie bezochte locaties was voorafgaand aan de start van de doorstroomgroepen al sprake van een stevige doorgaande lijn. Toch hebben de doorstroomgroepen daar op enkele punten meerwaarde aan toegevoegd. Zo is de overgang van voor- naar vroegschool voor kinderen en ouders nagenoeg 'vloeiend' geworden door de doorstroomgroepen. Verder kunnen scholen zich beter voorbereiden op de komst van kinderen omdat zij de kinderen en hun ouders via de doorstroomgroep al leren kennen. En de leerervaringen van de professionals op de doorstroomgroepen worden breder gedeeld met de collega's in de voor- en vroegschool.

Een belangrijk aandachtspunt is de borging. Nu hangt het succes van de doorstroomgroepen nog sterk samen met de kwaliteit van de professionals, wat het geheel kwetsbaar maakt. Nu de werkwijze op alle drie de groepen 'staat', is het mogelijk om collega's in de voor- en vroegschool (nog) meer te betrekken, bijvoorbeeld middels collegiale consultatie of uitwisseling. Als de ontwikkelde kennis, ervaring en werkwijze breder gedeeld worden, is de constructie van de doorstroomgroep minder kwetsbaar wanneer een professional uitvalt en is er ook breder profijt van deze - relatief dure - constructie.

De vierde ambitie van de doorstroomgroepen is het versterken van de ouderbetrokkenheid. Ook in dit opzicht hadden de drie bezochte locaties al een stevig aanbod opgebouwd. Als meerwaarde van de doorstroomgroepen zien we dat ouders deze constructie als een mooie kans ervaren om hun kind aan school te laten wennen en trots zijn dat hun kind deelneemt. Tevens ervaren zij het contact met de professionals op de doorstroomgroep als intensiever en laagdrempeliger dan het contact met de leerkrachten in groep 1 / 2. Het advies aan de doorstroomgroepen is om deze positieve *vibe* onder de ouders van de doorstroomgroepen intensiever te benutten voor het vormgeven van educatief partnerschap. Hoe beter je ouders op de doorstroomgroep al leert kennen en hoe concreter de afspraken al zijn over ontwikkelingsstimulering op de groep en thuis, hoe makkelijker de leerkracht van groep 1 deze werkwijze vervolgens kan overpakken.

De vergelijking van de drie verschillende constructies levert een aantal leerpunten op. Zo is een eerste conclusie dat zowel meer als minder uren doorstroomgroep voors en tegens heeft. Een intensieve constructie van vier keer 3,5 uur levert direct profijt op voor de doelgroepkinderen, maar bij een kleiner aanbod is er meer indirect profijt omdat er meer uitwisseling plaatsvindt tussen voorschool, doorstroomgroep en vroegschool. Vanuit het oogpunt van kwaliteit wordt een aanbod van twee keer 3 uur wel als een minimum gezien. Wat betreft de groepsruimte en de inzet van verschillende professionals is de conclusie soortgelijk. Een eigen groepsruimte voor de doorstroomgroep maakt het mogelijk om een hoogkwalitatieve inrichting te creëren. Als de ruimte moet worden gedeeld met een vroegschoolgroep beperkt dat de mogelijkheden, maar bevordert deze situatie wel de inhoudelijke afstemming tussen doorstroomgroep en onderbouw over de gewenste

speelleeromgeving voor jonge kinderen. De inzet van de leerkracht groep 1 in de doorstroomgroep vergemakkelijkt de transitie voor kinderen en ouders direct. De inzet van een leerkracht groep 2 in de doorstroomgroep heeft nadelen wat betreft het directe wienproces, maar bevordert wel de afstemming tussen haar en de collega in groep 1 over kinderen en aanpak. Over de samenwerking van een doorstroomgroep met twee scholen tegelijk werd geconstateerd dat deze constructie een aantal nadelen oplevert, onder meer omdat het in de praktijk lastig blijkt om informatie over kinderen dagelijks tussen twee scholen over te dragen. Tenslotte is een advies om de leeftijdsgrens voor de doorstroomgroep, die nu ligt tussen de 3,5 en de 4,5 jaar, flexibeler te hanteren. Zo kunnen bijvoorbeeld ook nieuwkomerskleuters die ouder zijn dan 4,5 jaar profijt hebben van het kleinschalige, intensieve en hoogkwalitatieve (taal)aanbod van de doorstroomgroep.

1. Inleiding

GO! Kinderopvang en Stichting SchOOl lopen op de troepen vooruit met een innovatieve aanpak gericht op de bevordering van de doorgaande lijn. Op drie locaties wordt al sinds 2015 met doorstroomgroepen gewerkt waar 3- en 4-jarigen samen een vve-aanbod krijgen aangereikt. De groepen bevatten maximaal 16 kinderen, onder begeleiding van een pedagogisch medewerker en een leerkracht, en voldoen aan alle GGD-richtlijnen. Het aantal uren aanbod verschilt tussen de locaties, van 2 dagdelen van 2,5 uur bij de Poolster tot 4 dagdelen van 3,5 uur bij de Optimist.

Doel van de doorstroomgroepen is om de deelnemende kinderen zonder achterstand van groep 2 naar groep 3 te laten overstappen. Hierover zijn concrete resultaatafspraken geformuleerd. Om dit doel te bereiken wordt een extra educatief en ontwikkelingsstimulerend aanbod ingezet.

Het einde van de vierjarige pilotfase komt nu in zicht: tot eind 2019 zijn extra middelen vrijgemaakt, om de projectorganisatie en de extra kosten van de inzet van een leerkracht te bekostigen. De tijd is gekomen om de balans op te maken: worden de gestelde ambities bereikt? Zien we daarbij verschillen tussen de drie verschillende constructies? En welke conclusies en aanbevelingen kunnen op basis hiervan geformuleerd worden voor een eventueel vervolg?

Met het oog op de evaluatie zijn al een aantal gegevens verzameld. Van bijna 40 kinderen zijn langere termijn ontwikkelingsgegevens beschikbaar. Door de betrokkenen is gedurende de pilotperiode een (zelf)evaluatie-instrument gehanteerd; een speciaal voor dit experiment samengestelde Kijkwijzer. Tevens hebben er tevredenheidsmetingen plaatsgevonden onder ouders.

Aanvullend heeft Sardes in de afgelopen periode de drie doorstroomgroepen bezocht en de vve-kwaliteit gemeten, aan de hand van een evaluatiekader op maat. Met behulp van van documentanalyse, observaties op de groep en aanvullende interviews met ouders, leidinggevenden en professionals op de groep is de vve-kwaliteit vastgesteld. De resultaten zijn beschreven in een locatierapport, dat in concept is voorgelegd aan de betrokkenen en vervolgens definitief is vastgesteld. In deze rapportages wordt de kwaliteit beschreven, worden voorbeeldige praktijken benoemd en suggesties voor verbetering geformuleerd.

De evaluatiedata van de projectgroep en de locatierapportages vormen de basis voor dit overkoepelende rapport², waarin we ingaan op de onderzoeksvragen:

In hoeverre dragen de doorstroomgroepen eraan bij om kleuters zonder achterstand van groep 2 naar groep 3 te laten overgaan?

I. In hoeverre bieden de doorstroomgroepen meerwaarde met betrekking tot:

a) Kindontwikkeling

---

² Naast dit evaluatierapport heeft Sardes ook een notitie opgesteld over monitoring bij een vervolg van de Doorstroomgroepen: Notitie projectdata & zelfevaluatie doorstroomgroepen (juli 2019).

- b) Kwaliteit van het (taal)aanbod
- c) Doorgaande (leer)lijnen
- d) Ouderbetrokkenheid

II. Zien we daarbij verschillen tussen de drie typen doorstroomgroep en hoe kunnen we deze verschillen verklaren?

Leeswijzer

In hoofdstuk 2 tot en met 5 staat per ambitie beschreven in hoeverre de doorstroomgroepen meerwaarde bieden:

- Succesfactoren: Onder het kopje 'Succesfactoren' staat beschreven welke *specifieke kenmerken* van de doorstroomgroepen voor deze meerwaarde zorgen.
- Voorbeeldige praktijken: Onder het kopje 'Voorbeeldige praktijken' is te vinden welke mooie voorbeelden we bij de afzonderlijke doorstroomgroepen tegenkwamen van meerwaarde op de betreffende dimensie.
- Aandachtspunten: Tevens staan per ambitie 'aandachtspunten' geformuleerd, waar we nog ruimte zien voor verbetering.

In hoofdstuk 6 zijn enkele overige punten van meerwaarde opgenomen die tijdens het onderzoek ter sprake kwamen. In hoofdstuk 7 wordt ingegaan op de verschillen tussen de drie verschillende constructies van de doorstroomgroepen en hoofdstuk 8 bevat een conclusie.

2. Kindontwikkeling

De eerste ambitie van het experiment met de doorstroomgroepen is dat men meerwaarde wil creëren met betrekking tot de kindontwikkeling. We beoordelen of deze ambitie is gerealiseerd door eerst te kijken naar de kindresultaten en dan naar de bevindingen op het domein 'Zicht op ontwikkeling' van het evaluatiekader.

2.1 Kindresultaten

Kunnen we aan de huidige kindresultaten zien of de doorstroomgroep meerwaarde heeft voor de kindontwikkeling? In de 'Notitie projectdata & zelfevaluatie doorstroomgroepen' wordt uitgebreid ingegaan op deze vraag.

De verzamelde kindresultaten zijn samengebracht in onderstaande tabel.

Tabel: Cito-resultaten eind groep 2 van kinderen die hebben deelgenomen aan de doorstroomgroep

	N	Taal voor Kleuters		Rekenen voor Kleuters	
		Percentage kinderen op niveau III en hoger	Overige kinderen: laat passende vaardigheidsgroei zien	Percentage kinderen op niveau III en hoger	Overige kinderen: laat passende vaardigheidsgroei zien
OBS De Optimist	13	31%	100% (van N=8)	46%	76% (van N=7)
OBS De Poolster	17	24%	50% (van N=8)	18%	63% (van N=8)
OBS De Vuurtoren	8	63%	66% (van N=3)	63%	66% (van N=3)

Uit deze tabel blijkt dat de resultaatafspraken niet worden gehaald. Deze luiden: *65% van de vve-kinderen uit de doorstroomgroep scoort een niveau III of hoger op de CITO TvK en RvK E2. Voor de andere kinderen geldt dat zij een vaardigheidsgroei doormaken die past bij hun niveau.*

Kunnen we hier uit concluderen dat de doorstroomgroepen geen meerwaarde bieden voor de kindontwikkeling? Dat zou te kort door de bocht zijn. In de notitie over de projectdata is uitgewerkt waarom bovenstaande resultaten slechts in beperkte mate samenhangen met het aanbod dat kinderen op de doorstroomgroep hebben gehad. Ook wordt in de notitie ingegaan op de vraag of de resultaatafspraken realistisch zijn geformuleerd. Alternatieven worden voorgesteld, zoals het streven naar een normaalverdeling op de Cito, met 60% van de kinderen die niveau III of hoger scoort en een maximum van 20% dat op niveau V functioneert. De vraag is ook of je deze resultaten al eind groep 2 wil zien, of dat het realistischer is om hier eind groep 3 naar te streven. In de tussentijd is een goed kindvolgsysteem, waarin ook de ontwikkeling van sociaal emotioneel en executieve functies worden gevolgd, het belangrijkste houvast.

De weinige kwantitatieve studies die gedaan zijn naar het daadwerkelijke effect van het ve-aanbod op de kindresultaten zijn wel eenduidig. Hoe hoger de kwaliteit van het aanbod,

hoe meer met name de kinderen met een groot risico op achterstand profiteren.³ Dit is precies de doelgroep die in de doorstroomgroepen terecht komt.

We kunnen daarom gevoeglijk aannemen dat als de doorstroomgroepen extra kwaliteit weten aan te bieden, de ontwikkeling van de doelgroepkinderen op deze groepen ook een extra stimulans krijgt. Of die extra kwaliteit ook daadwerkelijk tot stand komt op de doorstroomgroepen, wordt beschreven in de hoofdstukken 3 tot en met 6.

2.2 Zicht op de ontwikkeling

Kernvraag:

Hoe draagt de doorstroomgroep bij aan zicht op (en stimulering van) de ononderbroken ontwikkeling van de deelnemende kinderen?

Op basis van de locatiebezoeken constateren we dat er bij de doorstroomgroepen sprake is van een zeer goed zicht op de ontwikkeling en een doordachte aansluiting daarbij. Hieronder beschrijven we de specifieke kenmerken van de doorstroomgroepen die hieraan bijdragen (Succesfactoren), de mooie voorbeelden die we tegenkwamen bij de afzonderlijke doorstroomgroepen (Voorbeeldige praktijken) en de punten waarop we ruimte constateren voor verbetering (Aandachtspunten).

Succesfactoren:

- De professionals op de doorstroomgroepen zijn zeer kundig en ervaren. Zij hebben de ontwikkelingslijnen van het jonge kind goed in het hoofd.
- Vanuit de voor- en vroegschool worden verschillende observatie-instrumenten ingebracht in de groep. Dit maakt dat er met een bredere visie wordt gekeken naar de kindontwikkeling.
- In de meeste gevallen zien de professionals van de doorstroomgroep een deel van de kinderen daarnaast ook in de andere setting van respectievelijk de peuteropvang of groep 1(2). Daardoor krijgen ze een breed zicht op de gedragingen van deze kinderen.

Voorbeeldige praktijken:

- Het gebruik van een bord met daarop de ontwikkelingsdoelen en de stand van zaken per kind. Dit wordt gebruikt om te evalueren en het programma tussentijds bij te stellen.
- Het afnemen van aanvullende toetsen, zoals de Taaltoets voor Alle Kinderen (TAK).
- Het afnemen van een quickscan hoogbegaafdheid om te detecteren welke kinderen extra uitdaging nodig hebben.

Aandachtspunten:

- Het inplannen van overlegtijd is bij de doorstroomgroepen extra ingewikkeld en tegelijkertijd extra nodig. De professionals op de groep werken niet de hele week samen, en daarom is het nodig om liefst wekelijks af te stemmen - buiten de tijd met de kinderen om.
- Tevens is het nodig om frequent af te stemmen met de andere professionals bij wie de kinderen in de groep verblijven, zoals de leerkracht van groep 1. Zeker als de leerkracht van de doorstroomgroep niet in groep 1 staat, is dit een aandachtspunt.

³ Leseman, P. & Veen, A. (Eds.) (2016). Ontwikkeling van kinderen en relatie met kwaliteit van voorschoolse instellingen. Resultaten uit het pre-COOL cohortonderzoek. Amsterdam: Kohnstamm Instituut.

- Informatie van ouders over de kindontwikkeling wordt zeer serieus genomen door de professionals van de doorstroomgroepen. Tegelijk is het zo dat niet alle kleuterouders regelmatig op de groep komen, bijvoorbeeld omdat de kinderen vanuit school naar de groep komen en ook via school weer naar huis gaan. Dit was bij twee van de locaties het geval. Hoe zorg je dat je bij de doorstroomgroepen alle ouders regelmatig ziet en spreekt?

3. Kwaliteit van het (taal)aanbod

De tweede ambitie van het experiment met de doorstroomgroepen is het neerzetten van een extra educatief en ontwikkelingsstimulerend aanbod. Om te beoordelen of deze ambitie is verwezenlijkt, kijken we naar de bevindingen op twee domeinen uit het evaluatiekader: Aanbod en Pedagogisch-educatief handelen.

3.1 Aanbod

Kernvraag:

Bereidt het aanbod de peuters voor op de basisschool en de kleuters op groep 2? Op welke wijze?

Op alle drie de locaties wordt zowel door ouders als door betrokken professionals benoemd dat de doorstroomgroep een duidelijke meerwaarde heeft bij de voorbereiding van de peuters op de overgang naar groep 1. Men geeft aan dat de instroom in groep 1 wordt vergemakkelijkt, omdat in de doorstroomgroep meer ruimte is om 'mee te bewegen' met kinderen dan in groep 1. Kinderen krijgen een extra intensief aanbod aangereikt op taal en sociaal-emotionele ontwikkeling, maar krijgen ook de ruimte om te spelen. Dit verzacht de transitie voor de kinderen - en vergemakkelijkt deze daarmee.

Tegelijk waren we blij om te horen dat de professionals op de doorstroomgroep het niet als hun taak zien om in hun werkwijze alleen maar zoveel mogelijk aan te sluiten op de gang van zaken in groep 1 of groep 1/2. Zij geven aan dat het werk op de doorstroomgroep om een ander aanbod vraagt en ook andere mogelijkheden biedt dan het werken in de onderbouw.

Ze gaan hierover ook wel eens de discussie aan met de onderbouwcollega's, die soms verwachten dat de doorstroomgroep er vooral is om hun werk te vergemakkelijken. Aan het begin van de pilot was een pioniersmentaliteit vereist: er lagen geen draaiboeken klaar voor wat er op en met de doorstroomgroepen moest gebeuren. Inmiddels hebben de professionals dit aanbod zelf op de rails gezet.

Succesfactoren:

- De combinatie van programma's uit de voorschool en vroegschool maakt het aanbod op de doorstroomgroepen extra rijk. Thema's, activiteiten en begrippen worden vaak gecombineerd.
- De professionals zijn in staat om de beschikbare tijd optimaal te benutten. (Tegelijkertijd zien we wel verschillen in aanbod, afhankelijk van de duur van de dagdelen. Dit verschil is met name zichtbaar in de ruimte en aandacht voor kleine kringen en vrij spel.)

Voorbeeldige praktijken:

- Bij een locatie zorgt de combinatie van een voorschools programma, een vroegschool programma en Logo 3000 voor een extra rijk taalaanbod.
- Een locatie die de ruimte niet hoeft te delen met een andere groep heeft een zeer rijke en uitdagende speelleeromgeving gecreëerd, die als voorbeeld kan dienen voor anderen. Het

thema is hier uitgebreid aanwezig in de inrichting van de hoeken en materialen, waardoor het ook makkelijker wordt om aan de doelen te werken.

- Bij een locatie werden twee informatieavonden georganiseerd om verwachtingen af te stemmen met de collega's van de vroegschool en de voorschool.

Aandachtspunten:

- Is de inrichting van de groep ook geschikt voor de jongsten? Dat is een punt van overweging dat enkele keren terug kwam in de gesprekken tijdens de locatiebezoeken. Kunnen ook de jongsten overweg met het opruimsysteem? Is er een themahoek, waarin zij zich al spelend de aangereikte begrippen kunnen eigen maken? Zijn er speelmaterialen voor kinderen die nog met sensopathisch spel bezig zijn? Als de inrichting niet op deze behoeften inspeelt, mis je voor deze groep belangrijke leermomenten.

- Aansluitend bij het voorgaande punt: is er voldoende tijd en aandacht voor spel? We zagen daarin flinke verschillen. Voor peuters en kleuters is spel de manier waarop zij nieuwe woorden en concepten leren toepassen. Dus indien de keuze is om op de doorstroomgroep met korte dagdelen te werken, dan zal de tijd die wordt besteed aan grote en kleine kringen ook kort moeten zijn, zodat er toch speelleertijd overblijft.

- Bij de doorstroomgroepen is men sterk gefocust op de taalontwikkeling en op het reguleren van het gedrag van de kinderen. Gezien de huidige Cito-resultaten is het goed om de benodigde rekenconcepten net zo intensief aan bod te laten komen.

3.2 Pedagogisch-educatief handelen

Kernvraag:

Stelt het pedagogisch-educatief handelen van de professionals de peuters en kleuters in staat tot spelend leren en ontwikkelen?

Het pedagogisch-educatief handelen van de professionals op de doorstroomgroepen is zonder meer van hoog niveau. Op een sensitieve manier weten zij de kinderen een rijk (taal)aanbod te bieden, waarbij zij goed in staat zijn om te differentiëren naar niveau. Op het punt van vrij spelbegeleiding is in sommige opzichten ruimte voor verbetering. Intensieve en hoogwaardige begeleiding in de doorstroomgroepen stelt kinderen in staat zelfstuuringsvaardigheden/executieve functies (bijv. emotieregulatie, op je beurt wachten, aandacht vasthouden, flexibel schakelen, spelplannetje maken) sneller te ontwikkelen. Enkele geïnterviewden noemden dat ze dit leereffect bij de kinderen in de doorstroomgroep opmerkten. Anderzijds zagen wij kansen in het handelen van de professionals om hier nog gericht mee aan de slag te gaan (observeren en doelbewust handelen en ondersteunen).

Succesfactoren:

- Alle professionals op de doorstroomgroepen stralen ambitie en enthousiasme uit in de wijze waarop zij met de kinderen te werk gaan. Dat betekent onder meer dat de beschikbare tijd effectief wordt besteed voor het neerzetten van een rijk (taal)aanbod.

- Daarbij hebben zij als team een brede range aan vaardigheden en ideeën in huis, door de combinatie van voorschoolse met vroegschoolse ervaring. Een vaardigheid als het kinderen leren zoeken naar een eigen oplossing zien we op deze groepen regelmatig terug.

- Door de combinatie van enthousiasme en uiteenlopende achtergrond komen de teams ook tot grensoverschrijdende manieren van werken, zoals een bouwactiviteit met hutten in de grote groep waar ook de peuters aan mee doen.

Voorbeeldige praktijken:

- In het vrije spel zoekt een pedagogisch medewerker met drie kinderen naar een oplossing terwijl ze samen een toren aan het bouwen zijn van dozen. 'Hoe moeten ze nou op elkaar blijven zitten? Moeten ze plakken? Met plakband? Dan pakken we de plakband erbij!'

- De professionals bedenken een manier om de grote (verjaardags)kring spannend te houden: de jarige legt van achteren een traktatie onder de stoelen en de kinderen mogen pas kijken als iedereen wat heeft.

- Tijdens de grote kring is geoefend met hard en zacht: fluisteren, hard praten, roepen, schreeuwen. Bij het naar buiten gaan wordt hier op teruggekomen: 'Ik roep nu de eerste kinderen die hun jas mogen halen met mijn fluisterstem.'

Aandachtspunten:

- Ons viel op dat op de doorstroomgroepen nogal wat tijd in de grote kring wordt doorgebracht. Over het algemeen kan er in kleine kringen beter gedifferentieerd worden naar niveau. Het advies is dan ook om de grote kringen beperkt te houden in frequentie en in duur.

- Het stimuleren van de interactie tussen kinderen onderling kan over het algemeen meer gebeuren.

- Vooruitkijken, terugkijken en plannen komt nog niet helemaal uit de verf. Een advies is om hierin niet de werkwijze van groep 1 te willen aanhouden, maar een lichtere variant te gebruiken die ook bij de jongste peuters pas. Bijvoorbeeld door elke keer met 1 groepje hieraan te werken en levendige werkvormen toe te passen voor de bespreking (voorwerpen, tekeningen, foto's).

- Aangezien het aanbod in de kringen over het algemeen al van hoog niveau is, zou een volgend aandachtspunt de vrij spelbegeleiding kunnen zijn. Wanneer zet je welke vorm van spelbegeleiding in en hoe combineer je dit met de benodigde observatiemomenten?

- De professionals op de doorstroomgroep zijn zich zeer bewust van de vereisten die in groep 1 aan kinderen worden gesteld en willen hen zo goed mogelijk voorbereiden. Zij doen dit onder meer door consequent om te gaan met regels als 'naar elkaar luisteren' en 'rustig aan tafel zitten'. Met name voor de jongsten is dit soms nog wat hoog gegrepen. Kies met elkaar welke regels het meest relevant zijn, en welke regels meer flexibel gehanteerd kunnen worden. Daarnaast kan je ook aan op een meer speelse manier aan deze vaardigheden werken, bijvoorbeeld in (begeleid) rollenspel. Dat geeft wat meer lucht voor zowel de kinderen als de professionals zelf.

4. Doorgaande (leer)lijnen

De derde ambitie van de doorstroomgroepen is het versterken van de doorgaande (leer)lijnen. Daarvoor kijken we naar de items van het domein Doorgaande lijn van het Toezichtkader 2014 van de Onderwijsinspectie.

Kernvraag:

Is er sprake van een doorgaande leerlijn van voor- naar vroegschoolse educatie? Op welke wijze levert de doorstroomgroep hieraan een bijdrage?

Ook voorafgaand aan de start van de doorstroomgroep was er op de drie bezochte locaties al sprake van een stevige doorgaande lijn. Warme overdracht, het afstemmen van thema's, het organiseren van gezamenlijke ouderactiviteiten, afstemming van zorg; op deze punten was al sprake van samenwerking tussen peuteropvang en school. In het onderstaande wordt specifiek ingegaan op de *meerwaarde* die de doorstroomgroep daaraan toevoegt.

Succesfactoren:

- Voor de kinderen op de doorstroomgroep is er sprake van een vloeiende en daardoor zeer gemakkelijke overgang van voor- naar vroegschool. Dit is in het bijzonder het geval als de professionals op de doorstroomgroep dezelfde zijn bij wie hij/zij in de voorschool of vroegschool in de groep zit.
- Ook voor ouders geldt dat er sprake is van een vloeiende overgang; met dezelfde locatie, gezichten, regels, informatie en activiteiten. Zo kunnen ouders stapsgewijs wennen aan de overstap naar groep 1, waar zij te maken krijgen met een grotere groep kinderen en ouders en waar minder 1-op-1-contact is met de leerkracht.
- De scholen geven aan dat zij door de doorstroomgroep een beter beeld hebben van de kinderen die gaan binnenstromen, en daardoor ook meer aan preventie en voorbereiding kunnen doen als er kinderen in aantocht zijn met bijzonderheden.
- De samenwerking binnen en rondom de doorstroomgroep maakt dat leerkrachten en pedagogisch medewerkers elkaar beter kennen en makkelijker bij elkaar binnenlopen. Dat geldt in het bijzonder voor de professionals van de doorstroomgroep zelf, maar ook andere onderbouwleerkrachten lopen nu sneller de voorschool binnen en omgekeerd.
- Alle professionals van de doorstroomgroepen geven aan dat zij in hun vak gegroeid zijn door het werk op de doorstroomgroep. Zij hebben bijvoorbeeld een nieuw observatie-instrument leren gebruiken, hun arsenaal aan activiteiten uitgebreid, en een bredere visie ontwikkeld op de ontwikkeling van jonge kinderen.
- Het voorgaande werkt ook door naar de rest van het voorschoolse team en het onderbouwteam. De professionals van de doorstroomgroep brengen hun ideeën en ervaringen actief in in de bestaande overleggen.

Voorbeeldige praktijken:

- Op een locatie vindt zes keer per jaar een peuter-kleuteroverleg plaats waarbij ook de basisschool die niet deelneemt aan de doorstroomgroep maar wel op het scholeneiland zit, deelneemt. Er vinden regelmatig gezamenlijke projecten plaats waar deze school ook aan

deelneemt. Verder wordt er in het peuter-kleuteroverleg verregaand inhoudelijk afgestemd.

Aandachtspunten:

- De meerwaarde van de doorstroomgroepen hangt sterk samen met de kwaliteiten van de professionals op de groep. Dat is logisch; in opvang en onderwijs hangt de kwaliteit altijd samen met de professionals op de werkvloer. Dit maakt wel dat het belangrijk is om de gecreëerde meerwaarde te delen en te borgen.
- Daarom moet de doorstroomgroep goed zijn ingebed in een overlegstructuur. Structurele afstemming met collega's in de voor- en vroegschool zorgt ervoor dat het aanbod op elkaar is afgestemd, dat zij ook op de hoogte zijn van wat er in de doorstroomgroep gebeurt en indien nodig kunnen inspringen of overnemen. Structureel overleg met de leidinggevenden van kinderopvang en school is belangrijk om verwachtingen over de doorstroomgroep te blijven afstemmen en om de noodzakelijke randvoorwaarden te creëren, zoals middelen, materialen, coaching en supervisie.
- Structurele intervisie, intercollegiale consultatie en collegiale uitwisseling zijn krachtige instrumenten om de meerwaarde van de doorstroomgroep verder te verspreiden. Nu de doorstroomgroepen door de startfase heen zijn en de aanpak voor alle thema's is uitgewerkt en uitgebreid, is er de mogelijkheid om collega's te laten meekijken of om zelfs een periode van werkplek te ruilen. Dit heeft een aantal nadelen, zoals kinderen die aan een nieuw gezicht moeten wennen en professionals die aan elkaar moeten wennen. Maar het maakt wel dat de werkwijze op de doorstroomgroep beter kan worden geborgd en meer verspreid.
- Wanneer de doorgaande lijn tussen voor- en vroegschool in orde is op alle fronten, dan ontstaat een volgende uitdaging: hoe staat het met de doorgaande lijn tussen groep 2 en 3? Is de overgang voor kinderen op dat moment niet te groot? Zijn de onderlinge verwachtingen tussen de leerkrachten van groep 1/2 of 2 en groep 3 goed op elkaar afgestemd? Is er sprake van een doorgaande lijn wat betreft aanbod en aanpak, ouderbetrokkenheid, zorg en ondersteuning?

5. Ouderbetrokkenheid

De vierde ambitie van de doorstroomgroepen is om de ouderbetrokkenheid te versterken. Om daarover een oordeel te kunnen geven, kijken we naar de bevindingen zoals uitgewerkt onder het kopje Ouders in het evaluatiekader.

Kernvraag:

Ziet de doorstroomgroep ouders als partners in het stimuleren van de kindontwikkeling en stemt ze haar beleid daar op af?

Evenals in het geval van de doorgaande lijn is met betrekking tot ouderbetrokkenheid ook al een stevig aanbod opgebouwd op de locaties van de doorstroomgroepen. Huisbezoeken, spelinloop, TOLK-bijeenkomsten, Verteltassen, Ouderbetrokkenheid 3.0 - dit zijn voorbeelden van de vele initiatieven die op deze brede scholen al genomen zijn om ouders te betrekken bij de kindontwikkeling. In onderstaande focussen we op wat de doorstroomgroepen nog toevoegen aan dit aanbod.

Succesfactoren:

- Ouders zijn over het algemeen trots dat hun kind naar de doorstroomgroep gaat. Zij ervaren het als een kado dat deze mogelijkheid voor hun kind bestaat om langzaam te wennen aan school en zich verder te ontwikkelen.
- Ouders ervaren het contact met de professionals op de doorstroomgroep als intensiever en laagdrempeliger dan het contact met de leerkrachten in groep 1 of 1/2. Ouders geven aan veel te hebben aan de informatie en adviezen die zij krijgen.

De combinatie van deze twee succesfactoren biedt de mogelijkheid om uitgebreid met de ouders in gesprek te gaan over de kindontwikkeling en hoe ouders en doorstroomgroep daarbij kunnen samenwerken. De mate waarin dat nu al gebeurt wisselt. Er vindt niet altijd een apart intakegesprek plaats voor de doorstroomgroep. Ook is er in de nieuwsbrieven van GO! en van school niet altijd informatie te vinden over de doorstroomgroep. En niet alle ouders komen op de groep, bijvoorbeeld als de kleuters vanuit hun schoolklas naar de doorstroomgroep komen en daarna weer via school het gebouw verlaten.

Voorbeeldige praktijken:

- Alle doorstroomgroepen monitoren jaarlijks de mening van de ouders over de doorstroomgroep met een enquête. (In de notitie 'Projectdata en zelfevaluatie doorstroomgroepen' is de suggestie opgenomen om vragen over educatief partnerschap aan de enquête toe te voegen.)
- Op een locatie is er een uitgebreide spelinloop van 20 à 30 minuten, waarin advies wordt gegeven, wordt meegespeeld en gemodeld, en met ouders wordt gesproken over wat ze thuis kunnen doen met hun kind.

Aandachtspunten:

- Momenteel is de meerwaarde die de doorstroomgroepen bieden op het punt van

het versterken van de ouderbetrokkenheid wisselend. Dat hangt onder meer af van de duur en frequentie van de dagdelen en het feit of ouders wel op de doorstroomgroep komen en hoe lang dan. Hoe langer de dagdelen en hoe frequenter het contact tussen ouders en professionals, hoe meer aandacht er besteed kan worden aan het versterken van de ouderbetrokkenheid en hoe meer maatwerk de professionals daarin kunnen bieden.

- De start van een kind op de doorstroomgroep vormt een ideaal moment om de samenwerking met ouders een nieuwe impuls te geven. Ouders worden zich zeer bewust van de overstap naar school die eraan gaat komen, en zien de professionals op de doorstroomgroep als degenen die hun kind daarvoor kunnen toerusten.

- Ook al kent de voorschoolprofessional de ouders al, en is er al een intake geweest bij de start van de voorschool, toch is het waardevol om een intakegesprek te houden voordat het kind aan de doorstroomgroep begint. De insteek kan dan zijn het bespreken van wederzijdse verwachtingen en de invulling van educatief partnerschap: Wat verwachten ouders van de doorstroomgroep? Wat verwacht de doorstroomgroep van de aanwezigheid van ouders op de groep en wat hebben de professionals ouders daarin te bieden? Wat verwacht de doorstroomgroep van ontwikkelingsstimulering thuis en wat heeft een ouder daarin nodig?

- Gezien de hoge kwaliteit van het aanbod op de doorstroomgroepen, kan het heel waardevol zijn om deze doelgroepouders veelvuldig op de groep uit te nodigen en dan te *modelen* op aspecten als grenzen stellen en een rijk taalaanbod bieden.

- Ook kan vanuit de doorstroomgroep gesproken worden over de mogelijkheden (en onmogelijkheden) van ontwikkelingsstimulering thuis. De afspraken hierover kunnen vervolgens worden 'meegenomen' naar groep 1, waar over het algemeen minder ruimte en tijd is om op dit punt af te stemmen.

Kortom, meer nog dan nu gebeurt kan de doorstroomgroep worden benut voor het intensiveren van het educatieve partnerschap met ouders. Het plan van een locatie om vanuit de doorstroomgroep huisbezoeken te gaan inplannen past daar mooi bij.

6. Andere aspecten van meerwaarde

In het voorgaande hebben we op een rij gezet in hoeverre de gestelde ambities met betrekking tot de doorstroomgroepen zijn waargemaakt en waar we nog ruimte zien voor verbetering.

We zijn ook een aantal aspecten van meerwaarde tegengekomen die buiten de gestelde ambities vallen, maar die mogelijk wel relevant zijn voor het besluit over het vervolg.

- Op het moment dat de doorstroomgroepen functioneren, blijven op de peutergroep de jongste peuters achter en op de kleutergroep de oudste kleuters. Dit biedt de professionals op elk van beide groepen de mogelijkheid om het aanbod specifiek op deze kinderen in te steken.
- Bij één doorstroomgroep werd benoemd dat de peuters die aan de doorstroomgroep deelnemen, een positieve invloed hebben op de voorschoolgroep waar zij ook toe behoren. Zij tonen goed voorbeeldgedrag, brengen meer taal in en helpen de jongere kinderen. Dit komt de sfeer op en kwaliteit van de voorschoolgroep ten goede.
- Het werk op de doorstroomgroep biedt een interessante uitdaging voor sterke professionals in de kinderopvang en in de onderbouw. Ook de leerkringbijeenkomsten voor de professionals van de doorstroomgroepen worden over het algemeen als een verrijking gezien.
- Zowel voorschool als school benoemen dat de samenwerking in de doorstroomgroep nieuwe klanten / leerlingen oplevert. Sommige ouders kiezen bewust voor de kinderopvang van GO! vanwege de doorstroomgroep. En schooldirecteuren benoemen dat de doorstroomgroep - zoals de naam al zegt - zorgt voor een 'natuurlijke doorstroom' van leerlingen, alhoewel er ook ouders zijn die een andere school kiezen als hun kind de leeftijd van 4 jaar bereikt.

7. Drie constructies vergeleken

De doorstroomgroepen verschillen onderling in opzet in een aantal opzichten.

- Bij de Poolster wordt 2 keer 2,25 uur per week geboden. Bij de Vuurtoren is dat 2 keer 3 uur. De Optimist biedt de meeste uren met 4 keer 3,5 uur per week.
- Bij de Optimist en de Vuurtoren beschikt de doorstroomgroep over een eigen lokaal. Bij de Poolster deelt de doorstroomgroep het lokaal met groep 1.
- Bij de Poolster en de Optimist wordt samengewerkt tussen GO! en 1 school, bij de Vuurtoren wordt ook samengewerkt met een tweede school: de Ichthus.
- Bij de Vuurtoren werken de professionals in de doorstroomgroep ook op de groepen van de voorschool of de vroegschool waar de kinderen naar toe gaan. Bij de Poolster staat de leerkracht van de doorstroomgroep niet op de groep 1 waar de kinderen instromen maar op een groep 1-2. Bij de Optimist werken de pedagogisch medewerker en de leerkracht alleen in de doorstroomgroep en niet in andere groepen.

Wat kunnen we op basis van de bevindingen zeggen over de meerwaarde van deze verschillende constructies?

Aantal uren per week

Hoe meer uren hoogkwalitatief aanbod, hoe meer profijt doelgroepkinderen daarvan hebben. Vanuit dat uitgangspunt is 4 keer 3,5 uur in de doorstroomgroep te prefereren boven een korter en minder frequent aanbod. Echter, voor de kwaliteit op de voorschool en de vroegschool is het van meerwaarde als de professionals van de doorstroomgroep ook structureel op de 'reguliere groepen' worden ingezet. Ze nemen dan de kennis, vaardigheden en ervaringen die ze op de doorstroomgroep hebben opgedaan met kinderen, ouders én aanbod daar mee terug naar respectievelijk de voor- en de vroegschool. We constateerden wel dat de 2,25 uur zoals die bij de Poolster twee keer per week wordt aangeboden aan de korte kant is. Juist bij jonge kinderen (0-6) is het essentieel om voldoende tijd voor spel in te bouwen om opgedane kennis te laten bezinken en dit kwam in het korte tijdsbestek van 2,25 uur wat in het gedrang.

Twee keer 3 uur per week lijkt dan ook een mooi minimumaanbod - en 3 of 4 keer 3 uur per week zou voor de kinderen die het betreft nog effectiever zijn.

Wel moet worden meegenomen dat in 2020 alle doelgroepeuters minimaal 16 uur ve per week gaan afnemen, zoals dan landelijk verplicht wordt gesteld aan gemeenten. Dat betekent dat bij een aanbod van bijvoorbeeld 3 keer 3 uur (dus 9 uur per week) zowel de kleuters als de peuters naast de uren op de doorstroomgroep nog een aanzienlijk aantal uren naar respectievelijk de vroegschool of de voorschool gaan. Essentieel is daarom de kruisbestuiving tussen doorstroomgroep en het overige aanbod 0-6 jaar.

Groepsruimte

Het beschikken over een eigen ruimte voor de doorstroomgroep brengt een aantal voordelen met zich mee:

- inrichting en materialen kunnen helemaal worden aangepast aan de behoeften van de groep.
- Er is alle tijd en ruimte voor ouders bij brengen en halen, want er hoeft niet opgeruimd en geschoven te worden.

- De bouwwerken en knutsels van de kinderen kunnen blijven staan, om aan ouders te laten zien en om de volgende keer mee verder te gaan.

Het delen van een ruimte met een andere onderbouwgroep brengt uitdagingen met zich mee, maar bevordert noodgedwongen wel de samenwerking. Welke hoeken maken we? Welke labels en picto's gebruiken we? Welke materialen moeten aanwezig zijn? En hoe richten we het plannen en opruimen in?

Samenwerken met 1 of 2 scholen

De doorstroomgroep van Kindcentrum Zuiderzee werkt als enige samen met twee scholen tegelijk. De communicatie tussen doorstroomgroep en de tweede school verloopt voornamelijk via de onderwijsassistent, die 2 uur per week op de doorstroomgroep werkt met kleine groepjes. Deze constructie is, zo blijkt uit ons onderzoek, in een aantal opzichten minder ideaal dan de samenwerking tussen kinderopvang en 1 school. Het feit dat de leerkracht op de doorstroomgroep bij de ene school werkt, maakt dat de afstand tot de andere school voor de kinderen en ouders die daar naar toe gaan groter blijft dan wanneer een leerling doorstroomt naar een school met dezelfde juf die ook al in de doorstroomgroep werkt. Maar ook is de afstemming tussen de doorstroomgroep en de tweede school in termen van aanbod en aanpak beperkt. Kortom, de meerwaarde van de doorstroomgroep zit voor een groot deel in de dubbelfunctie van de professionals die daar werkzaam zijn - zowel direct richting ouders en kinderen als indirect door de uitwisseling met collega's. De inzet van een onderwijsassistent voor twee uur per week kan dit slechts ten dele compenseren.

Welke professionals op de doorstroomgroepen?

Bij de doorstroomgroep van De Poolster is een leerkracht werkzaam die daarnaast werkzaam is in groep 1-2, en niet in de groep 1 waarin de kleuters van de doorstroomgroep instromen. Ook deze constructie vermindert de effectiviteit van de doorstroomgroep enigszins, in de zin dat de peuters en hun ouders niet alvast kunnen wennen aan het gezicht van de juf van groep 1. In deze constructie is extra van belang dat de leerkracht van de doorstroomgroep nauw afstemt met haar groep 1-onderbouwcollega. Anderzijds is er ook een positief bij-effect van deze constructie: deze leerkracht neemt haar nieuwe kennis en ervaringen uit de doorstroomgroep ook mee naar de groep 2 die zij begeleidt en heeft daar bijvoorbeeld de speelhoeken aangepast en uitgebreid.

Welke kinderen op de doorstroomgroepen?

In alle doorstroomgroepen van de pilot zijn kinderen aanwezig tussen de 3,5 en 4,5 jaar. Je zou dit ook wat flexibeler kunnen hanteren, bijvoorbeeld 3-5 jaar. Wellicht zijn er kinderen van net 3 jaar die al aan meer extra uitdaging toe zijn. Anderzijds werd benoemd dat bijvoorbeeld kleuters die net als nieuwkomer naar Nederland zijn gekomen, gedurende een langere periode baat kunnen hebben bij deelname aan de doorstroomgroep, dus ook nadat zij 4,5 jaar zijn geworden.

8. Conclusie

Tenslotte keren we terug naar de hoofdvraag die ten grondslag ligt aan dit onderzoek: In hoeverre dragen de doorstroomgroepen eraan bij om kleuters zonder achterstand van groep 2 naar groep 3 te laten gaan?

Op basis van de voorgaande analyse constateren we dat de doorstroomgroepen een hoogkwalitatief aanbod realiseren voor doelgroepkinderen en hun ouders. De intensieve samenwerking die kinderopvang en school op en via de doorstroomgroep neerzetten biedt meerwaarde boven de reguliere constructie voorschool-vroegschool. Hiermee bieden de doorstroomgroepen betere voorwaarden voor de start van doelgroepkinderen in het basisonderwijs.

We hebben deze meerwaarde op vier domeinen in beeld gebracht: zicht op de kindontwikkeling, pedagogisch-educatief handelen, doorgaande (leer)lijnen en ouderbetrokkenheid. We constateerden dat met name het zicht op de ontwikkeling en de kwaliteit van het aanbod en het pedagogisch-educatief handelen van hoog niveau zijn. Tevens constateerden we dat de doorgaande lijn met de doorstroomgroepen een enorme *boost* krijgt. De overstap voor kinderen en ouders wordt vergemakkelijkt; de school is beter voorbereid op de kinderen die doorstromen; aanbod en aanpak van voor- en vroegschool worden direct in de praktijk op de doorstroomgroep op elkaar afgestemd; en professionals van de voor- en vroegschool weten elkaar makkelijker te vinden. Wat betreft ouderbetrokkenheid zien we directe meerwaarde in het enthousiasme van ouders over de mogelijkheid voor hun kind om deel te nemen aan de doorstroomgroep en de waarde die zij hechten aan het advies van de professionals op de doorstroomgroep. Tevens zien we ruimte om het educatief partnerschap vanuit de doorstroomgroep nog meer inhoud te geven.

Kinderen met een groot risico op achterstand profiteren het meest van een hoogkwalitatief voor- en vroegschoolaanbod⁴, zoals dat op de bezochte doorstroomgroepen wordt aangeboden. In directe zin is een aanbod van 4 keer 3,5 uur effectiever dan een aanbod van 2 keer 2,5 uur.⁵ Maar op indirecte wijze kan ook een minder intensief aanbod, van tenminste twee keer 3 uur per week doorstroomgroep, meerwaarde hebben - zowel voor de kinderen op de doorstroomgroep als voor de overige kinderen 2-6 jaar in de voorschool en in de vroegschool. De experimenten met de Professionele LeerGemeenschappen (PLG's) en Talentgroepen in de gemeente Lelystad bieden in dit opzicht mooie kansen. Een voorbeeld is het actuele experiment met de Talentgroep bij de Dolfijntjes / Poolster. Alle doelgroepkinderen in de voorschool ontvangen een ve-aanbod van 16 uur per week, waarvan 5 uur per week in de doorstroomgroep. In het kader van de Talentgroep ontstaat volop gelegenheid voor medewerkers van de peuteropvang en onderbouw om met elkaar af te stemmen: hiervoor zijn taakuren beschikbaar. De professionals van de doorstroomgroep zullen daar naar verwachting een waardevolle inbreng leveren, vanuit

---

⁴ Leseman, P. & Veen, A. (Eds.) (2016). *Ontwikkeling van kinderen en relatie met kwaliteit van voorschoolse instellingen. Resultaten uit het pre-COOL cohortonderzoek*. Amsterdam: Kohnstamm Instituut.

⁵ Een knelpunt van de 2 keer 2,5 uur is dat er weinig tijd over blijft om de aangereikte woorden en concepten te laten bezinken in vrij spel en kleine kringactiviteiten.

hun directe ervaring met het combineren van een voorschoolse en vroegschoolse aanpak in de doorstroomgroep.

Bijlage: Evaluatiekader

Evaluatiekader

Doorstroomgroepen

Stichting SchOOl en GO! Kinderopvang

Datum locatiebezoek:

Naam adviseur:

Locatiegegevens

Naam locatie:	
Naam groep:	
Namen en functies professionals op de groep:	
Aanbod in dagdelen en uren:	
Programma's en methoden:	
Kindvolgysteem:	
Bijzonderheden:	

Groepssamenstelling - aantal kinderen naar leeftijd en al dan niet ve-indicatie

	3-jarigen	4-jarigen
vve-indicatie		
regulier		

Ambitie I: Meerwaarde mbt de kindontwikkeling

A. Resultaatafspraken en kindgegevens

Resultaatafspraken doorstroomgroepen:

65% van de vve-kinderen uit de doorstroomgroep scoort een niveau III of hoger op de CITO TvK en RvK E2. Voor de andere kinderen geldt dat zij een vaardigheidsgroei doormaken die past bij hun niveau.

- Welke kindgegevens zijn beschikbaar voor deze locatie? vve - regulier
- Welk beeld laten deze gegevens zien mbt de kindontwikkeling?
- In hoeverre voldoet de locatie aan de geformuleerde resultaatafspraken?
- Welke overige conclusies kunnen we trekken over de kindontwikkeling op deze locatie aan de hand van de beschikbare kindgegevens?

B. Zicht op ontwikkeling

Kernvraag:

Hoe draagt de doorstroomgroep bij aan zicht op (en stimulering van) de ononderbroken ontwikkeling van de deelnemende kinderen?

Eigen aspecten van kwaliteit:

Zicht op ontwikkeling	--	-+	+ -	++	Aantekeningen
1. Verzamelt de doorstroomgroep vanaf binnenkomst systematisch informatie over de kennis en vaardigheden van haar peuters en kleuters op de verschillende domeinen?					
2. Gebeurt dit met een gestandaardiseerd observatieinstrument?					
3. Benut de doorstroomgroep daarbij ook de informatie van ouders?					
4. Vergelijken de professionals deze informatie met de verwachte ontwikkeling en wordt nagegaan wat mogelijke verklaringen zijn wanneer de ontwikkeling stagneert of achterblijft?					
5. Worden deze signalen en analyses gebruikt om de voorschoolse educatie af te stemmen op de behoeften van zowel groepjes als individuele peuters?					
6. Herkennen de professionals tijdig talenten en zijn zij bereid en in staat om passende programma's en trajecten uit te voeren voor deze kinderen?					
Overige observaties:					

Ambitie II: Het neerzetten van een extra educatief en ontwikkelingsstimulerend aanbod

A. Aanbod

Kernvraag:

Bereidt het aanbod de peuters voor op de basisschool en de kleuters op groep 2? Op welke wijze?

Eigen aspecten van kwaliteit:

Aanbod	--	-+	+-	++	Aantekeningen
1. De doorstroomgroep werkt met een integraal en samenhangend aanbod (vier gebieden).					
2. Het aanbod sluit aan bij het (beoogde) niveau en de behoeften van alle kinderen.					
3. De professionals werken doelgericht aan de uitvoering van het aanbod, waarbij de SLO-doelen (taal, sociaal-emotioneel en rekenen) als uitgangspunt worden gebruikt.					
4. De gebruikte spel- en leermaterialen zijn afgestemd op de ontwikkelingsfasen van de kinderen.					
5. De groepsruimte en speel-leeromgeving is aantrekkelijk en uitdagend ingericht, rekening houdend met de ontwikkelingsfasen van de kinderen.					
Overige observaties:					

B. Pedagogisch-educatief handelen

Kernvraag:

Stelt het pedagogisch-educatief handelen van de professionals de peuters en kleuters in staat tot spelend leren en ontwikkelen?

Eigen aspecten van kwaliteit:

Pedagogisch-educatief handelen	--	-+	+-	++	Aantekeningen
1. De professionals plannen en structureren hun handelen met behulp van informatie die zij over de kinderen hebben.					
2. De professionals stellen doelen die aansluiten bij de zone van naaste ontwikkeling van het kind.					
3. De professionals structureren met passende activiteiten en heldere uitleg, met					

vrij en begeleid spel, het aanbod zo dat het kind het zich eigen kan maken.					
4. De professionals stimuleren de actieve betrokkenheid van de kinderen en verrijken het spelend leren.					
5. De professionals stemmen instructies en spelbegeleiding, activiteiten en tijd af op de behoeften van groepjes en individuele kinderen.					
6. De afstemming is gericht op zowel ondersteuning als op uitdaging, afhankelijk van de behoeften van de kinderen.					
7. De professionals stimuleren kinderen tot interactie, zowel interacties tussen kind en professional als tussen kinderen onderling.					
8. De professional gaat actief na of kinderen de instructies en opdracht begrijpen en of de doelen zijn behaald.					
9. De professionals geven kinderen inhoudelijk feedback op hun speel-leerproces.					
10. De professionals stemmen de instructies en spelbegeleiding, opdrachten en tijd af op de behoeften van de kinderen.					
Overige observaties:					

In hoeverre is er sprake van een extra educatief en ontwikkelingsstimulerend aanbod? Op welke wijze wordt daarin gedifferentieerd naar leeftijd en niveau?

Ambitie III: Versterking van de doorgaande (leer)lijnen

Kernvraag:

Is er sprake van een doorgaande leerlijn van voor- naar vroegschoolse educatie? Op welke wijze levert de doorstroomgroep hieraan een bijdrage?

Eigen aspecten van kwaliteit:

Doorgaande lijn	--	-+	+-	++	Aantekeningen
1. Binnen de doorstroomgroep is er iemand specifiek verantwoordelijk voor de afstemming voorschool, doorstroomgroep en school.					
2. Er is een heldere samenwerkingsstructuur en regelmatig overleg tussen de voorschool, doorstroomgroep en de school.					

3. Er wordt tussen voorschool, school en doorstroomgroep afgestemd op het inhoudelijke aanbod: leerlijnen, programma, thema's en doelen.					
4. Er wordt tussen voorschool, school en doorstroomgroep afgestemd op kindvolgsysteem.					
5. Er wordt tussen voorschool, school en doorstroomgroep afgestemd op pedagogisch en didactisch gebied.					
6. Er wordt samengewerkt tussen voorschool, school en doorstroomgroep op het gebied van professionalisering, intervisie en supervisie.					
7. Er wordt tussen voorschool, school en doorstroomgroep afgestemd op het gebied van ouderbeleid.					
8. Er wordt tussen voorschool, school en doorstroomgroep afgestemd op het gebied van zorg.					
9. De overdracht van voorschool naar doorstroomgroep en basisonderwijs gebeurt met overdrachtsdocumenten en warme overdracht.					
Overige observaties:					

Ambitie IV: Versterking van de ouderbetrokkenheid

Kernvraag:

Ziet de doorstroomgroep ouders als partners in het stimuleren van de kindontwikkeling en stemt ze haar beleid daar op af?

Eigen aspecten van kwaliteit:

Ouders	--	-+	+-	++	Aantekeningen
1. De ouderpopulatie is bekend en het aanbod van de doorstroomgroep is er op afgestemd.					
2. De doorstroomgroepen hebben een ouderbeleid vastgelegd dat is gericht op het ondersteunen van ouders om zelf, in het verlengde van de activiteiten op de groep, hun kind in de ontwikkeling te stimuleren.					

3. Het ouderbeleid is vraaggestuurd (wat heb jij als ouder nodig) in plaats van aanbodgericht (activiteitsaanbod voor alle ouders).					
4. Er is een standaard intakeformulier. Hierop worden aspecten ingevuld over onder andere: > Samenstelling van het gezin en de plaats van het kind daarin; > Bijzonderheden in de ontwikkeling; > Ontwikkelings- en kindkenmerken; > Gezondheid en (opvallende) gedragskenmerken van het kind; > De wijze van opvoeden en het stimuleren van de ontwikkeling.					
5. Het intake-gesprek wordt tevens aantoonbaar gebruikt om na te gaan wat de behoefte van de ouder is om de ouderparticipatie te bevorderen.					
6. Het doel en de waarde van de doorstroomgroep wordt met ouders besproken en waar mogelijk afgestemd.					
7. De doorstroomgroep checkt actief en structureel of alle ouders de informatie hebben begrepen.					
8. Ouders worden individueel ondersteund in het aanleren van ontwikkelingsgericht gedrag.					
9. De doorstroomgroep organiseert relevante ouderactiviteiten, zoals informatiebijeenkomsten over de doorstroomgroep, themabijeenkomsten, inloopuren en koffieochtenden en stimuleert de ouders actief om hieraan deel te nemen.					
10. Er is drie keer in de doorstroomgroeperiode een oudergesprek op uitnodiging van de de doorstroomgroep, waarin ouders worden geïnformeerd over de ontwikkeling van hun kind.					
Overige observaties:					

Colofon

Titel   Evaluatierapport doorstroomgroepen
Auteur   Paulien Muller en Lilian van der Bolt
Versie   juli 2019
Project

Sardes
Postbus 2357
3500 GJ Utrecht (NL)
T+31(0)30 23 26 200
www.sardes.nl

© Sardes 2019

Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, op welke andere wijze dan ook, zonder vooraf schriftelijke toestemming van de uitgever.

Sardes

Postbus 2357

3500 GJ Utrecht

Lange Viestraat 371

3511 BK Utrecht

☎ (030) 232 62 00

@ secretariaat@sardes.nl

🌐 www.sardes.nl

🐦 @SardesUtrecht

📘 facebook.com/sardesBV

